

Základy regionální geografie

Zadání cvičení 8

- Pro vybraný všední den týdne se pokuste zmapovat vaši časoprostorovou dráhu. Dráhu popište pomocí tabulky zachycující vaši činnost s určením místa v hodinových intervalech.
- Identifikujte územní rozsah vašeho denního funkčního mikroregionu, určete jeho hlavní uzly.
- V souvislosti s Hagerstrandovou *time-space geography* se pokuste určit sdružující, resp. omezující faktory, které mají vliv na průběh vaší časoprostorové dráhy.

Podklad

Espace vécu/life world může být definován jako osobní prostor/region vytvářený na bázi každodenních, každotýdenních či ročních aktivit. Každý takovýto region se skládá z unikátních míst, které jsou vzájemně propojeny vazbami důležitými pro danou osobu. Každá osoba si vytváří vlastní prostor žití, resp. prostory žití, které se liší v měřítku – své vlastní prostory si vytváříme na řádovostní úrovni bytu, čtvrti, města, regionu a státu.

Těžiště problematiky life-worlds regionů se odehrává na velice malém prostoru, tzv. – mikroúrovni.

Geografie životních prostorů může být chápána jako součást tzv. nové regionální geografie – je zaměřena na zkoumání tzv. časoprostorové rutiny.

Obrázek, pod kterým si lidé představují a zobrazují své prostředí/životní prostor odráží zároveň prostorové formy. Vyvíjí se na základě rytmických, pravidelných pohybů – má funkční charakter, protože zahrnuje cesty do školy, za nákupy, sportem, kulturou, do zaměstnání. Tyto pohyby jsou vyvolávány rodinnými, profesními či jinými vazbami.

Na jednotlivá místa našeho espace vécu jsou navázány vzpomínky a zkušenosti. V souvislosti se zvyšujícím se věkem se rozsah prostoru žití zvětšuje – jezdíme do školy, potom na vysokou, do zaměstnání, apod. Z původně jednopólového životního prostoru dítěte (domov) se stává například dvoupólový life-world zaměstnaného člověka (domov, zaměstnání).

Modely popisující časové a prostorové možnosti a omezení chování jednotlivce vyvinul Torsten Hagerstrand (profesor geografie ze švédského Lundu) v roce 1970 (stať „What about people in regional science?“). Hagerstrand byl přesvědčen, že studium osob (resp. migračních pohybů velkých skupin obyvatelstva) prostřednictvím populačních skupin a agregovaných údajů pouze maskuje skutečný vzorec lidských pohybů. Přestože byl přesvědčen, že osobní příběhy (biografie) by měla zkoumat historie, tušil, že zkoumání individuálních vzorců pohybu je nejdůležitější.

Spolu s posilováním role individua při geografickém výzkumu, zdůrazňoval Hagerstrand důležitost času v lidských aktivitách: „Čas má kritický význam při spojování lidí a věcí do fungujících socioekonomických systémů“.

Hagerstrand přišel s konceptem časoprostorové stezky (space-time path), aby ilustroval, jak se lidé pohybují v prostředí prostoru a času.

Hagerstrand chtěl mimo jiné dokumentovat, jako jsou lidské prostorové aktivity omezovány a že nejsou beze zbytku řízeny pouze rozhodnutím prostorově a časově nezávislých osob. Identifikoval 3 druhy omezení: (1) možnosti, (2) sdružování a (3) autorita.

Možnosti jsou omezeními lidského pohybu v prostoru vyplývajícími z fyzických či biologických faktorů – např. jedna osoba nemůže ve stejném čase na 2 místech, osoby se nemohou rovněž přesouvat bez časové ztráty mezi 2 místy.

Sdružující omezení vyplývá z toho, že člověk musí být v určitém čase (či po určité době) na určitém místě, kde je v interakci s jinými lidmi. Tento souběh více časo-prostorových stezek je nazýván svázaná

stezka v tubusu stanoviště. Jinými slovy – vaše časoprostorová stezka musí být po určitý čas svázána s časoprostorovými stezkami jiných osob pro to, aby se mohla splnit nějaká konkrétní aktivita. Sem můžeme zahrnout cokoli – od návštěvy supermarketu po každodenní chození do práce.

Posledním omezením – z titulu **authority** – jsou oblasti, které jsou kontrolovány ostatními lidmi či institucemi a mají pouze omezený přístup. Vaše časoprostorová dráha může těžko protnout privátní klub či vojenskou základnu.

Časoprostorové dráhy reprezentují trasy zvolené jednotlivci, ale každá z nich je pouze jednou z mnoha možných, které mohou být člověkem vybrány pro daný časový úsek. Časoprostorové spektrum je množinou všech bodů, které mohou být jedincem při dané maximální rychlosti dosaženy z nějakého výchozího časového a prostorového bodu s návratem do nějakého konečného bodu.

Ve skutečnosti jsou skutečné životní dráhy, které si vybíráme, kontrolovány a určovány omezeními v každém spektru, kterému se také říká potenciální prostor drah/stezek.

Hagerstrandův model byl efektivní, protože byl jednoduchý. Přestože se inspiroval studie migračních vzorců, rychle se rozšířil skrze celé spektrum sociálních věd. Časoprostorová geografie byla revolucí zejména při studiu dopravní dostupnosti, hlavně kvůli své schopnosti popsat individuální lidské chování v rozumné podrobnosti.

Hagerstrandovi následovníci zkoumali rozšíření autobusové dopravy ve švédských městech a jeho souvislosti s dostupností různých míst a změnou časoprostorových rytmů populace (Lenntorp). Lawrence Burns ukázal jak se časoprostorová spektra zužují během dopravních špiček a snažil se předvídat dopady moderních komunikačních technologií.